

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

NSV LIIDU AJALOO
JA
EESTI NSV AJALOO
HISTORIOGRAAFIA
PROGRAMM

TARTU 1960

231797

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
NSV Liidu ajaloo kateeder

NSV LIIDU AJALOO
JA
EESTI NSV AJALOO
HISTORIOGRAAFIA
PROGRAMM

NSV Liidu ajaloo kateeder
Tartu Ülikool
1960

TARTU 1960

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
46582

Vastutav toimetaja H. Moosberg
Korrektor E. Oja

=====

TRÜ Rotaprint 1960. Trükipoognaid 2,37.
Tir. 350 eks. Tell. nr. 357.

Hind rbl. 0.65

SISSEJUHATUS.

Marksistlik-leninlik õpetus ajalooteadusest. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei suunavad juhendid ja marksismi-leninismi klassikute teosed kui nõukogude ajalooteaduse eduka arengu alused. NLKP XX ja XXI kongress edasisest ideoloogilise töö taseme tõstmisest ja nõukogude ajalooteaduse ülesannetest.

Historiograafia - tähtis nõukogude ajalooteaduse ala. Historiograafia kui teaduslik distsipliin. NSV Liidu ajaloo historiograafia aine ja kursuse periodiseering. Kommunistliku parteilisuse printsiip historiograafia õppimisel. Revolutsiooni-eelne kodanlik historiograafia-alane kirjandus. Nõukogude ajaloolaste tööd NSV Liidu ajaloo historiograafia küsimustes.

I . F E O D A L I S M I P E R I O O D I H I S T O R I O G R A A F I A .

A. VENEMAA FEODAALSETE SUHETE TEKKIMISE JA ARENEMISE PERIOODI HISTORIOGRAAFIA.

(X - XVIII saj. esimese pooleni).

1. Ajalooteadmised Vana-Vene riigis ja feodaalse killustumuse perioodil Venemaal (X-XIV saj.).

Rahva pärimused ja legendid - vanimad ajalooteadmiste allikad. Letopisside kirjutamise algus ja edasine areng. "Jutustus möödunud aegadest" ("Повесть временных лет")- tähtsaim Vene riigi historiograafiline mälestusmärk; selle üldvenelik iseloom ning tähtsamad ajaloolised ideed. Letopisside kirjutajad valitseva feodaalklassi ideoloogia väljendajana. Kiievi-Vene letopissid - tähtsaimad slaavi rahvaste vanaaja ajaloo-allikad.

XII-XIV saj. letopisside kirjutamise erinevused vene vürstiriikides. Vene maade ühtsuse idee esinemine - "Lugu Igori sõjaretkest" ("Слово о полку Игореве"). Vene rahva võõramaiste vallutajate vastase võitluse kajastumine kirjanuslikes mälestusmärkides - "Venemaa hukkamisest" ("Слово о погибели Русской земли"), "Aleksander Nevski elulugu" ("Житие Александра Невского"), "Zadonština" ("Задонщина") jt. Novgorodi ja Tveri kohalikud tendentsid kroonikakirjutamise alal.

Vene maade ühinemise algus. Ühtse vene letopisside kirjutamise taassünd Moskvas. XII-XIV sajandi letopissid - põhilised Ida-Euroopa ajalooallikad.

2. Ajalooteadmised tsentraliseeritud Vene riigis XV - XVII sajandi alguseni.

Letopisside kirjutamise uued erinevused tsentraliseeritud Vene riigi kindlustumise perioodil.

XV saj. Moskva koondletopissid, nende ülevenemaaline iseloom, poliitiline tähtsus ja klassisuunitlus, kohalike letopisside materjali kasutamine. Silmapaistvalt väljenduv ametlik iseloom XVI saj. letopisside kirjutamisel. Voskresenski letopiss ("Воскресенская летопись"). Nikoni letopiss ("Никоновская летопись") - Ivan IV valitsemisaja ametlik letopiss.

Poliitilise võitluse teravnemine feodaalide ringkondades XVI saj. teisel poolel. Ajalooliste teoste tekkimine, mis ei kandnud letopisside iseloomu. "Kaasani riigi ajalugu" ("История о Казанском царстве"). "Astmiku raamat" ("Степная книга"), selle allikad, sisuline vormistus ja mõju aadelliku historiograafia järgnevale arengule. "Isevalitsuse" apoloogia Ivan Groznõi teostes. Kurbski "Ajalugu Moskva suurvürstist" - bojaaride ideoloogi pamflett, sõnastatud memuaaride vormis.

XVI saj. vene ajaloolistes teostes kajastuv huvi üldise ajaloo vastu. Kronograaf - üldise ajaloo kirjutamise katse, mis hõlmas ka Vene ajaloo. Tõlkekirjandus. Muutused ajaloo sündmuste iseloomu mõistmises ja nende käsitlemises. XV-XVII saj. vene ajalooliste teoste tähtsus Euroopa ja Aasia rahvaste ajaloo õppimisel.

Talurahvasõja-aegsed (XVII saj. algus) rahvajutud, nende klassiolemus ja poliitiline suund. Pihkva possaadi elanikkude loodud rahvajutud.

3. Aadellik historiograafia XVII saj. ja XVIII saj. esimesel veerandil.

Isevalitsuse ideoloogia kajastumine 1630.a. "Uues letopissis" ("Новый летописец"). Letopisside kirjutamise vähenemine. Valitsuse üritused Vene ajaloole pühendatud teoste trükkis avaldamisel: ajalooliste dokumentide kogunemise ja kirjastuse prikaasi asutamine (Записной приказ, 1657). Innocentius Gizeli "Sünopsis" (1674) kui esimene Vene ajaloo õpik; selle kontseptsioon.

Huvi suurenemine ajaloo vastu. Ajalooallikate kogumine. Ajaloolise jutustuse täiustamine. Eeltingimuste loomine Vene ajaloo ulatuslikuks uurimiseks XVIII saj.

XVIII sajandi esimese veerandi aadelliku historiograafia poliitiline suund. Peeter Esimene "Rootsi sõja ajaloo" redigeerijana. Mankievi üldistav teos Venemaa ajaloost "Venemaa ajaloo tuumik" ("Ядро Русской истории").

Ajalooliste mälestusmärkide süstemaatilise kogumise algus. Peeter I ukaasid letopisside, vanade tarbenõude ja vanade relvade kogumise kohta.

4. Ajaloo teadmised Eestis XIII - XVII sajandil.

Vana-Vene letopissid Eesti ajaloost. XIII - XV sajandi Liivimaa piiskoppide ja ordu huvides koostatud kroonikate (Läti Hendriku - "Liivimaa kroonika", "Liivimaa riimkroonika", B. Hoeneke "Noorem Liivimaa riimkroonika") põhiline ülesanne - õigustada "jumala laste" rõõvelliku võitlust "paganate laste" (s.o. eestlaste ja lätlaste) vastu. Saksa rõõvvallutajate (piiskoppide, ordu ja linnade) omavaheliste tülide kajastusi kroonikais.

XVI sajandi nõrkade humanismi ideede kajastusi B. Russowi kroonikas. B. Russowi bürgerlik opositsioon Liivimaa rüütlite vastu. Balti-saksa aadli esindajate H. Tiesenhauzeni, E. Kruse ja T. Maydeli rünnak B. Russowi vastu.

Liivi ordu huve väljendav J. Renneri kroonika. Moritz Brandis balti-saksa rüütelkondi kaitsmas. Frantz Nyenstädt - sakslaste "kultuurträgerluse" teooria rajaja.

D. Fabricius - katoliku kiriku ja Poola valitsuse huvide kaitsja.

J. Forseliuse huvi eesti rahva elu vastu. Thomas Hjärne ja Chr. Kelchi kroonikad.

5. V.N. Tatištšev (1686 - 1750) - suurim aadliajaloolane XVIII saj. teisel veerandil.

V.N. Tatištšev kui riigitegelane ja õpetlane, tema po-

liitilised vaated.

V.N. Tatištševi teened ajalooliste allikate ülesleidmise ja publitseerimise alal. "Russkaja Pravda" teadusliku uurimise algus. Tatištševi kriitiline meetod ajalooallikate uurimisel ja ajaloo abiteaduste käsitlemine. Varajasem vene ajaloo uurimine ja Tatištšev. "Venemaa ajalugu" (kirjastamise algus 1768.a.) – esimene katse suure ajaloolise teose loomiseks, mis tugines vene ja välismaiseil allikail; selle uus ülesehitusvorm. Ajaloolise progressi teooria põhjendamine Tatištševi poolt, tema teoreetilised printsiibid. Ajaloolise mõtte ratsionalistlik iseloom. Venemaa ajaloo perioodiseering ja tähtsaimate nähtuste ja sündmuste hinnang. Tatištševi vene ajalookontseptsioonide klassiolemus. Venemaa rahvaste ajaloo valgustamine.

Tatištševi ja tema töö tähtsus vene ajaloo teaduse arengule. Vene historiograafia erinevate suundade esindajate hinnang Tatištševile kui ajaloolasele.

6. Suure vene teadlase M.V. Lomanossovi (1711–1765) ajaloolised vaated.

M.V. Lomanossovi vaated ajaloole ja selle tähtsusele ühiskondlikus elus. Esialgne töötamine vene ajaloo alal. Töö "Venemaa vanima ajaloo" alal (trükkis avaldatud 1766.a.), selle allikad. Slaavlaste etnogeneesi küsimused, slaavlaste ühiskondlik kord ja nende osa Euroopa vanimas ajaloos. Venemaa vanima ajaloo perioodiseering. Lomanossov – normanistliku teooria vastase suuna rajaja vene historiograafias. Vene kultuuriajalugu Lomanossovi teostes. Hinnang Peeter I reformidele.

Lomanossov ja edasine vene ajaloo teaduse arenemine. Lomanossovi ajalooliste seisukohtade kriitika kodanlikus historiograafias.

B. FEODAALSUHETE LAGUNEMISE JA KAPITALISTLIKE SUHETE
TEKKIMISE AJA HISTORIOGRAAFIA.

(XVIII saj. teine pool - XIX saj. esimene pool).

1. Selle perioodi põhilised iseärasused. Ajaloo-
uurimise areng.

Kapitalistliku elulaadi tekkimine ja pärisorjusliku korra lagunemine. Klassivõitluse teravnemine. Vabodusliikumine ja eesrindlik ühiskondlik mõte.

Uus ajalooline probleemistik. Ajalooteaduse dokumentaalsete aluste suurenemine, allikate kriitika arenemine. Üldistavate teoste koostamine Venemaa ajaloo kohta. Vene historiograafia suunad. Revolutsioonilise ajaloo mõtte tekkimine ja arenemine.

2. Aadellik historiograafia XVIII saj. teisel poolel.

M.M. Štšerbatov (1733 - 1790) - pärisorjuslike suhete ja aadliprivileegide kaitsja feodaalpärisorjusliku korra lagunemise perioodil. Võitlus liberaalsete reformide katsetuste vastu. Isevalitsuse kriitika kõrgeadli seisukohtadest lähtudes. Ajalooline temaatika Štšerbatovi publitsistikas. "Venemaa ajalugu alates vanimast ajast" (1770 - 1791). Štšerbatovi tööde allikad. Vene ajaloo aadellik-aristokraatlik kontseptsioon. Ivan IV käsitus. Štšerbatovi suhtumine Peeter I reformidesse. Štšerbatovi publitsistlik tegevus. Štšerbatovi koht vene historiograafia valdkonnas.

I.N. Boltin (1735 - 1792) - aadelliku "valgustuse" esindaja XVIII sajandil. Maailmavaate ratsionalistlik iseloom. Boltini ajalooliste tööde omapära. Ajaloolise protsessi objektiivse iseloomu tunnustamine. Allikate uurimise kriitilise meetodi väljatöötamine. Vene ajaloo kontseptsioon. Slaavlaste põlvnemise küsimus. Boltini käsitus iseseisvast ja kõrgemal arenguastmel olevast slaavlaste kultuurist. Feo-

daalse killustumuse - "Udellide" perioodi käsitus Venemaa ajaloos. Pärissorjuse tekkimise teooria. Venemaa kohta esitatud Leclerc'i laimavate väljamõeldiste paljastamine Boltini poolt. Štšerbatovi teoste kriitika. Boltini tähtsus vene historiograafias.

3. Eesrindlik ühiskondlik mõte XVIII saj. teisel poolel ja vene historiograafia.

Valgustusaja tekkimise tingimused Venemaal XVIII saj. V.I. Lenin valgustusajast Venemaal. Valgustajad ja vene historiograafia XVIII saj. teisel poolel.

N.I. Novikovi kirjandusliku tegevuse tähtsus ajaloo- teadmiste levikule. Novikovi ajaloolised vaated. Peeter I reformide hinnang. Huvi majanduslike probleemide vastu. S.E. Desnitski ajaloolised vaated. Katse määratleda ühiskonna arenemise etappe. Kodanliku historiograafia algus Venemaal.

A.N. Radištšev (1749 - 1802) - esimene vene revolutsionäär. Ajaloolise protsessi seletamine Radištševi poolt. Venemaa ajaloo küsimuste valgustamine isevalitsuse- ja pärisorjusevastastelt seisukohtadelt. Rahvavõim kui valitsemise lähtevorm. Pärissorjuse tekkimise teooria. Radištšev rahvalikumistest. Hinnang Peeter I reformidele. Radištšev vene kultuurist.

Radištšev-revolutsioonilise ajaloolise mõtte rajaja.

4. N.M. Karamzin (1766 - 1826) - reaktsoonilise aadelliku historiograafia esindaja XIX saj. esimesel veerandil.

N.M. Karamzini maailmavaate kujunemine. Poliitiliste vaadete evolutsioon. Ajaloo uurimise algus. "Vene riigi ajalugu" (1816 - 1829). Uute allikate hõivamine, nende kasutamise iseloom.

Kuidas Karamzin mõistis ajaloolist protsessi ja ajaloo- teaduse ülesandeid ? Venemaa kõigutamatu isevalitsuslik-pä-

risorjusliku korra põhjendamine. Karamzini poolt "Vene riigi ajaloo" antud hinnang põhilistele Vene ajaloo perioodidele ja tähtsaimatele sündmustele. Kaasaegsete hinnang Karamzini "Ajaloole". Võitlus Karamzini "Ajaloo" ümber vene historiograafias XIX-XX saj.

5. Dekabristide ajaloolised vaated. A.S. Puškin.

V.I. Lenin dekabristidest. Dekabristide vaated ühiskonnarengule. Üldise ajaloo revolutsiooniliste perioodide uurimine. Venemaa ajaloo probleemide tõlgendamine isevalitsuslik-pärisorjusliku korra vastastelt seisukohtadelt.

Reaktsioonilise normanistliku "teooria" kriitika (M.S. Lušin). Karamzini ajalooliste kontseptsioonide kriitika (N.M. Muravjev). XVII - XVIII saj. Venemaa ajaloo uurimine (A. O. Kornilovitš). Dekabristid Peeter I reformidest. Venemaa majandusajaloo uurimine. Dekabristide ajalooliste vaadete revolutsioonilis-patriootiline iseloom. Dekabristide poliitiliste ideede mõju A.S. Puškinile. Puškini ajaloolised vaated, tema tähtsaimad ajaloolised teosed. Dekabristide koht revolutsioonilise ajaloolise mõtte arengus Venemaal.

6. Aadellik historiograafia Venemaal XIX saj.

30-40-ndail aastail.

Reaktsiooniline ametlik suund. Aadellike ajaloolaste katsed kindlustada isevalitsusliku võimu autoriteeti pärisorjusliku korra teravnemise tingimustes. Ametliku rahvalikuse reaktsioonilise "teooria" ajalooline põhjendamine (M.P. Pogodin, N.G. Ustrjalov, M.N. Korff). Ebateadusliku normanistliku "teooria" kaitsmine aadellike ajaloolaste poolt, klassivõitluse eitamine Venemaal. Küsimuse rahvamasside osast ajaloo moonutamine. 1812.a. Isamaasõja ja dekabristide liikumise valgustamine reaktsioonilise ametliku suuna seisukohalt.

Slavofiilide ajaloolised vaated. Slavofiilide maailma-

vaate aadellik alus. Slavofiilide ideoloogide ajaloolised vaated. Ajaloo idealistlik mõistmine. Vene ajaloo protsessi müstiline ja metafüüsiline iseloom slavofiilide kontseptsioonis. Reaktsiooniline teooria Venemaa ajaloolise arengu erilisest teest (vennad Aksakovid ja Kirejevskid, A.S. Hamjakov). Külakogukond. Venemaa ajaloo põhietappide valgustamine. Slavofiilide koolkonna ajaloolaste tööd (I.D. Beljaev). Ametlike ajaloolaste ja slavofiilide Venemaa ajaloo reaktsiooniliste moonutuste kriitika revolutsiooniliste demokraatide poolt.

7. Kodanlik historiograafia reformide-eelsel Venemaal.

Kodanliku historiograafia kujunemine. Kodanliku historiograafia printsiipide väljatöötamine G. Ewersi poolt. "Skeptiline" koolkond. M.T. Katšenovski ja tema õpilaste töödes esinev Venemaa ajaloo vanima perioodi ja vanavene ajalooliste mälestusmärkide moonutatud hinnang. M.T. Katšenovski kriitika Karamzini "Ajaloole". N.A. Polevoi (1796 - 1846) kui kodanliku valgustaja tegevus ja tema üleminek reaktsiooni leeri. Karamzini vaadete kriitika. "Vene rahva ajalugu" (1829 - 1833), selle põhilised ideed. Polevoi iseisvusetus ajaloolistes vaadetes.

Kodanliku historiograafia areng. Allikmaterjalilise aluse rikastumine ja uurimismeetodite täiustamine kodanlike ajaloolaste poolt. Uute ajalooliste probleemide läbitöötamine ja kronoloogiliste raamide laiendamine Venemaa ajaloo uurimisel. Aadelliku historiograafia kriitika kodanlike ajaloolaste poolt. V.I. Lenin kodanliku historiograafia idealistlikust iseloomust ja teaduslikust piiratusest. Liberaalse kodanliku historiograafia poliitiline olemus.

K.D. Kavelin (1818 - 1885). Tema varasemate tööde tähtsus liberaalse kodanliku historiograafia teoreetiliste printsiipide põhjendamisel. Evolutsioon Kavelini poliitilistes ja ajaloolistes vaadetes. Üleminek riikliku koolkonna

seisukohtadele vene historiograafias. V.I.Lenin Kavelinist.

S.M. Solovjov (1820 - 1879) - suurim kodanliku historiograafia esindaja selle tõusuperioodil. Solovjovi poliitiliste ja ajalooliste vaadete arenemine. Ajalooliste vaadete teoreetilised allikad. Venemaa ajaloo uute probleemide läbitöötamine. Solovjovi poolt teostatud vene ajaloo teaduse allikmaterjalilise aluse tunduv rikastamine. Tema kirjandusliku pärandi suurus. Solovjovi tähtsus vene ja maailma kodanlikule historiograafiale.

Solovjovi poolt loodud orgaanilise ajalooarengu kontseptsioon. Sugukondlikelt suhetelt riiklikele suhetele ülemineku idealistlik teooria. Selle kontseptsiooni liberaalkodanlik olemus. Riik kui klassiväline ja ajaloo arengut suunav jõud.

"Venemaa ajalugu vanimast ajast" (1851 - 1879) - väljapaistev ajalooline töö. Vene ajaloo periodiseering. Solovjovi hinnang Kiievi-Venele, Moskva osatähtsuse kasvule, Ivan Groznõi tegevusele, Peeter I reformidele, rahvaliidumistele, Venemaa rahvaste ajaloo suurriiklik valgustamine.

Solovjov ja riiklik koolkond vene historiograafias. Solovjovi mõju järgnevale kodanliku historiograafia arenemisele Venemaal.

8. V.G. Belinski (1811 - 1848) ja A.I. Herzen
(1812 - 1870) - vene historiograafia revolutsioonilis-demokraatliku suuna rajajad.

V.I. Lenin Belinskist ja Herzenist. Revolutsiooniliste demokraatide võitlus isevalitsuslik-pärisorjusliku korra ja selle ideoloogia vastu.

Belinski ja Herzeni maailmavaate arenemine ja selle protsessi kajastus nende ajaloolistes vaadetes. Ajaloolise protsessi seaduspäraseks tunnistamine Belinski ja Herzeni poolt. Rahvusliku omapära joonte näitamine rahvaste ajaloo arengus. Idealistlik alus ja ajaloo materialistliku käsitluse elemendid. Rahvamasside osa ajaloos. Ühiskonna arengus

esinevate revolutsiooniliste ümberkujunduste hädavajalikkuse põhjendamine.

Belinski ja Herzeni suhtumine kaasaegsesse ajalooteadusesse. Venemaa ajaloo periodiseering ja selle põhiprobleemide loominguline läbitöötamine. Reaktsioonilise normanistliku "teooria" kriitika. Ühtse Vene riigi rajamine ja Moskva osa selles protsessis. Pärissorjuse tekkimine. Pärissorjusevastased rahvalikumised. Rahvamasside võitlus rahvusliku sõltumatuse eest. Peeter I reformide eeltingimused ja selle ajalooline tähtsus. XVIII saj. Vene ajaloo küsimused Herzeni ja Belinski töödes. 1812.a. Isamaasõda. Herzen - Venemaa vabadusliikumise ajaloo uurimise rajaja. Herzen ja N.P. Ogarjov dekabristidest. Belinski ja Herzeni koht revolutsioonilise ajaloolise mõtte arengus Venemaal.

9. Balti-saksa historiograafia Eestis XVIII ja XIX saj. esimesel poolel.

Balti provintside liidendamine Vene impeeriumiga - pöördelise tähtsusega sündmus eesti rahva ajaloos. Tolle aja sündmuste käsitus vene ajaloolistes dokumentides ja kirjutistes.

Fr.K. Gadebuschi "Liivimaa aastaraamatud". Balti-saksa aadli eesõiguste kaitsmise idee XVIII sajandi ajaloolises kirjanduses.

Valgustusideede levik Eestis. C.Fr. Schoultsi, J.G. Eisen v. Schwarzenbergi, H.J. Jannau, G. Merkeli, J.Chr. Petri jt. valgustajate progressiivsed mõtted eesti rahva ajaloost.

A.W. Hupeli, W.Chr. Friebe ja A. Huecki teoste suhteline objektiivsus. Balti-saksa aadli mineviku idealiseerimise intensiivistumine XIX sajandi esimesel poolel. G.J. v. Buddenbrocki õigus-alaste küsimuste käsitus. K.S. Himmelstierni, F.K. Kruse, C.M. Richteri kontseptsioonid.

Õpetatud Eesti Seltsi (ÕES) väljaannete osatähtsus eesti ajaloo küsimuste käsitlemisel.

J.F. v. Recke ja K.Ed. Napiersky bibliograafiline

teos (Allgemeines Schriftsteller - und Gelehrten-Lexikon der Provinzen Livland, Estland und Kurland, Mitau 1829.).

Vene ühiskonnategelaste huvi suurenemine Baltikumi ajaloo vastu (A.A. Bestužev-Marlinski, J. Samarin jt.).

I I . H I S T O R I O G R A A F I A V E N E M A A L K A P I T A L I S M I V Ö I D U J A K I N D L U S - T U M I S E P E R I O O D I L .

(XIX sajandi teisel poolel).

1. Perioodi põhilised iseärasused. Ajaloo uurimise arenemine.

Revolutsiooniline situatsioon. Ühiskondlik-poliitiline võitlus talurahvareformi ümber.

Kapitalismi arenemise iseärasused Venemaal pärast talurahvareformi. Narodnikliku liikumise arenemine. Töölisklassi ja töölisliikumise tõus. Marksismi levik Venemaal. Vene kodanluse poliitilised seisukohad ja ideoloogia.

Ajalooteaduse probleemistiku laienemine reformijärgsel perioodil - tähelepanu pööramine majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele. Venemaa rahvaste ajaloo uurimise arenemine. Ajaloo uurimise spetsialiseerumine ja ta seos ajaloo abidistsipliinidega. Ajalooteaduse allikalise aluse laiendamine. Teaduslike ajalooseltside tegevus.

Ühiskondliku liikumise mõju eesrindlikule ajalooteadusele. Reformijärgse vene historiograafia suunad ja võitlus nende vahel. Marksistliku historiograafia tekkimine Venemaal.

2. Vene historiograafia revolutsioonilis-demokraatliku suuna arenemine. N.G. Tšernõševski ja N.A. Dobroljubovi ajaloolised vaated.

Marksismi-leninismi klassikud Tšernõševskist ja Dobroljubovist. Tšernõševski (1828 - 1889) ja Dobroljubovi (1836 - 1861) ajalooliste vaadete arenemine revolutsiooni-

lise situatsiooni küpsemise tingimustes Venemaal.

Tšernõševski ja Dobroljubov eesrindliku ajalooteaduse ülesannetest, ajaloo seaduspärasustest ja liikumapanevatest jõududest. Rahvamassid kui ajaloolise progressi tähtsaim loov jõud. Idealistlik alus ja ajaloo seletamise materialistlikud tendentsid. Revolutsiooniliste demokraatide ajalooliste vaadete arenemine ajaloolise materialismi suunas.

Tšernõševski ja Dobroljubovi võitlus aadellik-kodanliku korra ja selle ideoloogia vastu. Vene ja Lääne-Euroopa kodanliku historiograafia teoreetiliste printsiipide kriitika.

Tähtsaimate Venemaa ajaloo perioodide valgustamine revolutsioonilis-demokraatlikelt positsioonidelt. Ebateadusliku normanistliku "teooria" kriitika. Kievi-Vene ajalugu. Feodaal-killustumuse, "udellide" perioodi käsitlemine. Vene rahva tatari ikke vastane võitlus. Moskva osatähtsuse kasv ja Vene tsentraliseeritud riigi moodustamine. Pärissorjuse tekkimine ja arenemine Venemaal. Peeter I reformide hinnang. XVIII saj. Venemaa ajaloo küsimused. 1812.a. Isamaasõda. Vabadusliikumine Venemaal. Rahvusliku kultuuri arenemine. Slaavlaste ajaloo ja Venemaa rahvaste ajaloo küsimused. Tšernõševski ja Dobroljubovi revolutsioonilis-demokraatlike kontseptsioonide mõju N.V. Šelgunovi, D.I. Pissarevi, T.G. Ševtšenko ajaloolistele vaadetele. F. Engels suurte vene demokraatide ajaloolistest vaadetest.

3. A.P. Štšapov (1830 - 1876) - ajaloolane-demokraat.

Maailmavaate kujunemine. Tšernõševski ja Dobroljubovi demokraatlikkude ideede mõju Štšapovile. Lahkusk kui rahvalikumine. Rahvamasside tegevuse tähtsus Venemaa ajaloos. Semstvo-oblastluse teooria. Loodus-teaduslik materialism ajaloolise protsessi mõistmisel. Venemaa mahajäämuse põhjused ja selle tagajärgedest ülesaamise teed. Štšapov ja kodanlik historiograafia.

4. N.I. Kostomarovi (1817 - 1885) ajaloolised vaated.

Kostomarovi koht vene historiograafias. Maailmavaate arenemine. Teoreetilised seisukohad ja ajaloo mõistmine. Rahva ja riigi probleemi seletamine, lähtudes etnograafilisest alusest. Suhtumine allikasse. Ukraina ajaloo küsimused Kostomarovi teostes. Venemaa ajaloo skeem. Vene ajaloo uute probleemide läbitöötamine Kostomarovi poolt. Kostomarovi föderalism. Rahvalikumise hinnang. Kostomarovi ajaloolise kontseptsiooni liberaal-kodanlik iseloom ja ukraina kodanlik-natsionalistlikud jooned tema ajaloolistes vaadetes.

5. Reformijärgne ametlik-aadellik historiograafia.

Ametlik-aadellik historiograafia kui valitseva mõisnike klassi ideoloogia jäljendus reformijärgsel perioodil. Tüüpilisemate ametlik-aadellike historiograafia esindajate D.I. Ilovaiski jt. teosed, nende temaatika ja dokumentaalne alus. Allikate valik ja käsitus ametlik-monarhistliku aadelliku ideoloogia põhjendamise eesmärgil. Vene historiograafia M.O. Kojalovitši valgustusel.

Aadli-ajaloolaste lähenemine kodanlikule historiograafiale ja selle mõningate printsipiide kajastumine K.N. Bestuzev-Rjumini ja S.F. Platnovi teostes. Aadli-ajaloolaste ja kodanlike ajaloolaste ühine võitlus demokraatlike tege-
laste progressiivsete ideede vastu.

6. Vene historiograafia riiklik koolkond.

B.N. Tšitšerin (1828 - 1904) - silmapaistvaim riikliku koolkonna esindaja ja teoreetik. Poliitiliste vaadete evolutsioon. Tema võitlus revolutsioonilise liikumise ja marksismi vastu. V.I. Lenin Tšitšerinist. Vene historiograafia riikliku skeemi põhjendamine. Ajalooliste kontseptsioonide sõltuvus konservatiivsetest poliitilistest vaadetest. Riigi ülistamine Tšitšerini poolt kui reaktsioon kasvava re-

volutsioonilise liikumise vastu. Riigi ja rahva vastandamine Venemaa ajaloos. Seisuste pärisorjastamise ja pärisorjusest vabastamise teooria. Talurahvas ja külakogukond. Venemaa ja Lääne-Euroopa. Tšitšerini lähenemine ametlik-aadellikule historiograafiale.

Tšitšerini mõju Kavelini ja Solovjovi ajalooliste vaadete arenemisele reformijärgsel perioodil. Riikliku koolkonna mõju järgnevale kodanliku historiograafia arenemisele Venemaal.

7. V.O. Kljutševski (1841 - 1911) - väljapaistev reformijärgse perioodi ajaloolane.

Kljutševski maailmavaate kujunemine ja tema poliitilised vaated. Teadusliku tegevuse arenemine. Ajalooliste vaadete teoreetilised alused.

Kljutševski monograafiliste uurimuste temaatika 80-ndatel aastatel. Sotsiaal-majanduslikud küsimused kui Kljutševski poolt laiendatud kodanliku historiograafia näidised. "Venemaa ajaloo periodiseering, Vene ajaloo perioodide ja väljapaistvamate sündmuste iseloomustus. Riigi ja rahva probleem "Kursuses". Kljutševski sõltuvus riiklikust koolkonnast. Imperialismi perioodi kodanliku historiograafia iseärasuste kajastumine "Kursuses". Kljutševski ajalooliste vaadete positiivne iseloom. Kljutševski tähtsus vene ajaloo teadusele ja tema vaadete hinnang historiograafilises kirjanduses.

8. Narodniklik historiograafia.

Marksismi-leninismi klassikud narodniklusest. Narodnikluse ajaloolised juured ja klassiolemus. Lavrovi ja Mihhailovski subjektivistlik sotsioloogia. Isiku ja rahvamasside osa väärkäsitus ajaloos. Uute ajalooliste probleemide püstitamine ja nende uurimine narodnikute poolt: Venemaa kapitalistliku arengu küsimus (N. Danielson ja V. Vorontsev), vene talurahva ja külakogukonna ajalugu (V.I. Semjovski,

P.A. Sokolovski, A.J. Jefimenko), töölisklassi olukord Venemaal (V.V. Bervi-Flerovski). K. Marx Bervi-Flerovski tööst. Venemaa ühiskondliku liikumise ja ühiskondliku mõtte ajalugu narodniklikus historiograafias (V.I. Semjovski jt.). Narodnikliku historiograafia idealistlik iseloom, jooni tema sõltuvusest kodanlikust historiograafiast.

9. Marksismi tekkimine - revolutsiooniline pööre ajalooteaduses. Ajaloo küsimused G.V. Plehhanovi marksistlikes teostes.

K. Marx ja F. Engels - geniaalsed teadusliku kommunismi rajajad ja ajaloolise materialismi teooria loojad. Ajaloo muutumine tõeliseks teaduseks seoses marksismi tekkimisega. K. Marx ja F. Engels Venemaa ajaloost, vene revolutsioonilisest liikumisest, vene kultuurist ja teadusest. Marksismi levimine Venemaal.

Marksismi ideede omaksvõtmine G.V. Plehhanovi (1856 - 1918) poolt. Ülesaamine narodniklikest vaadetest. "Töö Vabastuse" rühm. Plehhanov - väljapaistev marksistlike ideede propageerija ajaloo uurimise rakendamisel, ajaloolise materialismi küsimused Plehhanovi töödes. "Monistliku ajalookäsituse arengu küsimustest" (1895). Plehhanov kapitalismi arenemisest Venemaal. Vene revolutsioonilise liikumise ja vene ühiskondliku mõtte ajaloo valgustamine Plehhanovi marksistlikes teostes. Plehhanovi vead mõningate Vene ajaloo probleemide käsitlemisel.

10. Eesti ajaloo historiograafia XIX sajandi teisel poolel.

a) Balti-saksa historiograafia.

Balti-saksa ajaloolaste uurimistöe temaatika laiendamine.

G. Grewingki, R. Hausmann, A. Friedenthali "gootipäraste" muististe uurimine ja nende ebateaduslikud teooriad

gootide asumisest Eestis.

X Ülevenemaaline arheoloogia kongress. "Kultuurträgerluse" teooria edasiarendamine, balti aadli mineviku idealiseerimine ja nende võimutsemise õigustamine J. Eckardti, H. Samson-Himmelstierna, H. Bruinigki, F. Bienemanni (vanem), C. Schirreni, E. Winkelmanni jt. poolt. Nende osa võitluses vene eesrindliku ühiskondliku mõtte vastu.

Fr. Bunge Eesti ajaloo kontseptsioonid, tema tegevus ajaloo allikamaterjalide kogumisel ja kirjastamisel. Ajakirja "Baltische Monatschrift" osa balti-saksa historiograafias. E. Winkelmanni "Bibliotheca Livoniae Historica".

b) Vene historiograafia.

Vene arheoloogide P.S. Viskovatovi, N.N. Haruzini jt. uurimised Eestis, nende võitlus balti-saksa arheoloogide väärteteooriate vastu.

Herzen ja Ogarjov Balti kubermangude oludest. E.Tšesihhini tsaristlik Balti ajaloo käsitus. J. Samarini poleemika C. Schirreniga. Balti ajaloo küsimuste käsitus vene ajakirjanduses. "Eestlane ja tema isand" ilmumise ajalooline tähtsus.

c) Eesti kodanlik historiograafia.

Eesti kodanliku rahvuse tekkimine. Huvi tärkamine eesti haritlaste hulgas oma rahva ajaloo vastu. Fr.R. Faehlmann ja Fr.R. Kreutzwald eesti rahva ajaloost.

C.R. Jakobsoni "Kolm isamaa kõnet". Katsed koostada ülevaadet Eesti ajaloost (J. Hurt "Pildid isamaa sündinud ajast", J. Bergmanni "Eestlane ordu ajal", A. Grenzsteini "Eesti küsimus" jt.), nende tsaristlik vaim ning tagasihoidlik balti-saksa historiograafia kriitika.

Ed. Bornhöhe ja A. Saali Eesti ajaloo kontseptsioonid. Eesti soost luteri kiriku pastorate J. Jungi, J. Eiseni, M. Lipu, V. Reimanni jt. Eesti ajaloo küsimuste klerikaalne käsitus. Nende poolt teostatud balti-saksa historiograafia kriitika ja mõningate kontseptsioonide omaksvõtmine, klassivastuolude eitamine eesti ühiskonnas jne.

III. IMPERIALISMI PERIOODI HISTO- RIOGRAAFIA. LENINLIK ETAPP MARKSISTLIKUS HISTORIOGRAA- FIAS.

1. Perioodi põhilised erinevused. Ajaloo uurimise arenemine.

Venemaa imperialismi erinevused. Klassivõitluse süvenemine. Maailma revolutsioonilise liikumise keskuse ülekandumine Venemaale XIX saj. ja XX saj. alguses. Venemaa - leninismi sünnimaa. 1905. - 1907.a. kodanlik-demokraatlik revolutsioon Venemaal. Reaktsiooni pealetungimine töölisliikumisele ja selle marksismi-leninismi ideoloogiale pärast revolutsiooni lüüasaamist. Marksismi-leninismi filosoofilis-teoreetiliste aluste revideerimise katsed. Renegaatlik kogumik "Vehhi" ("Tähised") ja selle kriitika V.I. Lenini poolt. Kodanliku ideoloogia kriisi süvenemine. Selle kriisi kajastumine vene kodanlik-aadellikus historiograafias.

Mõningaid kodanlik-aadelliku historiograafia saavutusi ajalooliste faktide kogumise ja ajaloo abidistsipliinide alal. Kodanliku ajaloo metodoloogia pankrot. Reaktsiooniliste ajaloolis-filosoofiliste ideede vastuvõtt Lääne-Euroopast. Positivism, kui üks "moodsaim" ja enam levinenud filosoofilistest suundadest imperialismi perioodi kodanlikus historiograafias.

Marksistlik-leninliku ajalooteaduse tugevdamine Venemaal leppimatu võitluse kaudu kodanliku historiograafia vastu.

2. Vene ajaloo kontseptsioonid V.I. Lenini teostes.

Ajaloolise materialismi teooria arendamine V.I. Lenini poolt. Objektivse ajaloolise seaduspärasuse probleemi ja marksistliku õpetuse ühiskondlik-majanduslikest formsioonidest läbitõötamine V.I. Lenini poolt tema teoses "Mis on

"rahvasõbrad" ja kuidas nad võitlevad sotsiaaldemokraatide vastu?" Lenin ajalooteaduse parteilisusest. Lenini kriitika kodanlikule historiograafiale. Leninliku etapi algus marksisliku historiograafia arenemisel.

Venemaa ajaloo kontseptsioon V.I. Lenini XIX saj. lõpu ja XX saj. töödes. V.I. Lenini teos "Kapitalismi arenemine Venemaal" ja selle ajalooline tähtsus. Lenin feodalismi iseärasustest Venemaal ja selle arenemise etappidest. Lenin vene isevalitsuse klassiolemusest ja selle arengu etappidest. Reformijärgse Venemaa ajaloolise arengu seaduspärasuse kindlaksmääramine.

V.I. Lenin vabastusliikumise ajaloost Venemaal. Revolutsioonilise liikumise leninlik periodiseering, selle silmapaistvate esindajate - Radištševi, dekabristide, revolutsiooniliste demokraatide hinnang. Venemaa ja Lääne-Euroopa progressiivse ühiskondliku mõtte tihe side.

Venemaa tölisklassi ajaloo leninlik kontseptsioon. Lenin Venemaa proletariaadi maailma-ajaloolisest osast.

V.I. Lenin Venemaa arenemise iseärasusest imperialismi perioodil. Venemaa sõjalis-feodaalse imperialismi olemuse kindlaksmääramine. Tölisklassi ja talurahva liidu idee põhjendamine kodanlik-demokraatlikus ja sotsialistlikus revolutsioonis V.I. Lenini teostes. V.I. Lenin tölisklassi revolutsioonilise võitluse iseärasustest esimese vene revolutsiooni perioodil, talurahva ja liberaalse kodanluse liikumise iseärasustest.

Venemaa ajaloo küsimuste läbitöötamine V.I. Lenini teostes perioodil 1907 - 1917. Stolõpini reaktsioon ja agraarpoliitika hinnang. V.I. Lenini töö "Imperialism kui kapitalismi kõrgeim staadium". Imperialism - sotsialistliku revolutsiooni eelõhtu. Tsaari-Venemaa - imperialistliku ahela kõige nõrgem lüli. Venemaa ajalugu V.I. Lenini teostas 1917.a. veebruarist oktoobrini.

V.I. Lenin proletaarse revolutsiooni ajaloolisest paratamatusest Venemaal.

3. Kodanlik-aadellik historiograafia ja selle kriis.

Klassivõitluse teravnemine Venemaal imperialismi perioodil. Kodanlik-aadelliku historiograafia kriis. Esimene vene revolutsioon ja aadellik-kodanliku korra kaitsmise tugevnemine liberaalsete kodanlike ajaloolaste teostes, nende osa "revolutsiooni kustutajatena". Vene liberaalsete demokraatlike ajaloolaste muutumine liberaalseteks monarhistideks.

P.N. Miljukov (1859 - 1943) kui tüüpilisem kodanliku liberaal-monarhistliku historiograafia esindaja imperialismi perioodil. Miljukov - vene imperialistliku kodanluse ideoloog ja kadettide partei liider - marksismi õelaim vaenlane. Miljukovi võitlus marksismi-leninismi ja revolutsioonilise liikumise vastu. V.I. Lenin Miljukovist. Positivism - Miljukovi ajalooliste vaadete alus. Tema ajalooliste kontseptsioonide eklektism. Kavelin-Tšitšerin'i riikliku skeemi lõpuleviimine Miljukovi töödes Vene ajaloo kohta. XVIII saj. esimese veerandi reformi hinnang. Vene ühiskondliku mõtte ja revolutsioonilise liikumise ajaloo moonutamine. Oktoobrirevolutsiooni ajaloo kuritahtlik võltsimine valgeemigrant Miljukovi teostes.

N.P. Pavlov-Silvanski (1869 - 1907) ja tema Vene ajaloo kontseptsioon. Ajalooliste vaadete liberaal-monarhistlik alus. Ajaloolise seaduspärasuse idealistlik mõistmine. Feodalismi tunnustamine Venemaal - Pavlov-Silvanski teaduslik teene. Vene feodalismi poliitiliste asutuste uurimise võrdlev-ajalooline meetod. Vene ajaloo periodiseering. XVIII saj. esimese veerandi reformide hinnang. Vene ühiskondliku mõtte arenemise valgustamine Pavlov-Silvanski poolt.

Kodanlik-aadellike ajaloolaste keeldumine üldistavatest käsitlustest. Ajaloolise protsessi objektiivse seaduspärasuse eitamine. Piirdumine üksikute Venemaa ajaloo probleemide läbitöötamisega. Tolle aja ajaloolaste üksikute uurimuste positiivne tähtsus (Ljubavski, Bogoslovski, Platonov, Džakonov, Presnjakov, Ljubomirov, Priselkov, Vesselovski jt.).

Venemaa ajaloo moonutamine Gruševski teostes ja teiste

imperialismi perioodi kodanlik-natsionalistlike ajaloolaste poolt. Formalistlik suund vene allikate õpetuses (A. S. Lapo-Danilevski jt.).

4. Venemaa ajalugu legaalsete marksistide ja mensevike valgustusel.

Legaalne marksism ja selle ajaloolise kontseptsiooni kodanlik olemus. Tugan-Baranovski ja tema "Vene vabrik". Vene vanima ajaloo ja Venemaa reformijärgse ajaloo moonutamine P.B.Struve poolt. Legaalse marksismi antimarksistliku kodanlik-reaktsioonilise olemuse paljastamine V.I. Lenini poolt.

Väikekodanlik suund vene historiograafias. G.V. Plehanov ja tema "Vene ühiskondliku mõtte ajalugu". Menševike kollektiivne viieköiteline teos "Ühiskondlik liikumine Venemaal XX saj. algul" ja selle väikekodanlik olemus. N.A. Rožkovi ajaloolised ja sotsioloogilised teosed. Rožkovi Vene ajaloo periodiseering, üldine skeem ja selle antimarksistlik olemus. Venemaa töölisliikumise ja revolutsioonilise liikumise ajaloo moonutamine menševike poolt.

Menševike Venemaa ajaloo võltsingute paljastamine V.I. Lenini ja bolševike partei teiste tegelaste poolt.

5. M.N. Pokrovski (1868 - 1932) ajalooliste vaadete kujunemine ja tema ajalooline kontseptsioon.

M.N. Pokrovski poliitiline tee ja tema ajalooliste vaadete teoreetilised alused. Ajaloo arenemise objektiivsete seaduspärasuste eitamine ja ühiskondlik-majanduslike formatioonide marksistlik-leninliku õpetuse vulgaarne käsitlemine. Pokrovski ajaloolised tööd Oktoobrikuulsel perioodil. Venemaa ajaloo periodiseering. Uute küsimuste asetamine ja katsed võitu saada kodanlikust käsitlesest Vene ajaloo põhiliste probleemide osas. Prokovski vead kui ajalooprotsessi leninliku kontseptsiooni mittemõistmise tulemus.

6. Eesti ajaloo historiograafia imperialismi perioodil.

a) Marksistliku ja demokraatliku ajaloo mõtte kujunemine Eestis.

Marksismi levik Eestis. H. Pöögemann marksistliku ajaloo mõtte rajaja Eestis. Tema artiklid ajakirjades ja ajalehtedes, eriti 1905. - 1907.a. revolutsiooni perioodil. H. Pöögemanni ajaloo mõtte võitlev iseloom (nii balti-saksa kui tsaari-vene ametliku historiograafia vastu). V. Buki tööd Eesti ajaloost. V. Kingissepp Eesti ajaloo küsimustest. O. Müntheri, J. Lilienbachi jt. revolutsionääride mõtted Eesti ajaloost.

E. Vilde ajalooliste romaanide, jutustuste ja poliitiliste artiklite osatähtsus demokraatliku ajaloo mõtte kujunemisel ja arenemisel.

b) Eesti kodanlik historiograafia.

Eesti kodanliku historiograafia natsionalistlik, klassivastuolusid eitav iseloom. V. Reimanni "Eesti ajaloo" (kirjutatud Lindequisti "Üldise ajaloo" jaoks) revolutsiooni kustutaja kontseptsioonid.

Üksikute Eesti ajaloo küsimuste käsitlemine M. Eiseni, M. Lipu, H. Prantsu jt. poolt, nende propaganda - leppida olukorraga tsaarivalitsuse võimu all.

Väikekodanlikud esindajad M. Martna, Köstner jt. eesti historiograafias.

c) Balti-saksa historiograafia.

Balti-saksa historiograafia eesti rahvale vaenulik iseloom. Revolutsiooniks pinna puudumise "teooria". Vene valitsuse süüdistamine venestamispoliitikas, mis olevat loonud tingimuse revolutsioonile. "Kultuurträgerluse" teooria laiendamine Venemaa aladele ja balti-saksa aadli eesõiguste kaitsmine Th. Schiemanni, A. Transche-Rosenecki, A. Tobieni jt. poolt. Nende raevutsemine A. Agthe raamatu "Ursprung und Lage der Landarbeiter in Livland" (1909) ilmumise puhul.

IV. AJALOOTEADUSE ARENEMINE NSV LIIDUS.

A. AJALOOTEADUS NSV LIIDUS SOTSIALISTLIKU ÜHISKONNA ÜLESEHITAMISE PERIOODIL.

1. Esimesed nõukogude ajalooeaduse sammud pärast Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitu. (1917.a. - 1920.a. algus)

Nõukogude võimu kehtestamine kommunistliku partei juhtimisel. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit kui marksismi-leninismi ideede võit. Marksism-leninism - kogu kommunistliku partei poliitika ja Nõukogude riigi alus. Nõukogude ajalooeaduse algus. Ajalooeaduse tähtsus kõikide ühiskonnateaduste arenemisele, tööliklassi ja talurahva kodanluse- ja mõisnikevastase võitluse kogemuste üldistamisele, samuti töötavate masside poliitilisele valgustamisele.

Kommunistliku partei tähelepanu omistamine ajalooeadusele. Uute teemade määratlemine uurimiseks ajalooeaduses. Arhiivinduse reorganiseerimine ja tsentraliseerimine. Uute allikate hõivamine. Tsaari ja Ajutise valitsuse salajaste lepingute trükis avaldamine. Esimeste nõukogulike väljaannete tähtsus ajalooeadusele. Uute asutuste moodustamine ajalooeaduste uurimiseks ja levitamiseks: Sotsialistliku Ühiskonnateaduste Akadeemia, Marxi-Engelsi Instituudi, partei ajaloo materjalide kogumise ja uurimise komisjoni (ispart), J.M. Sverdlovi nimelise Kommunistliku Ülikooli asutamine. Uute ajaloo kateedrite asutamine ülikoolides (sotsialismi ajaloo kateeder jt.). Uue, marksistliku ajaloolaste kaadri ettevalmistamise algus. Riikliku kirjastuse asutamine. K. Marxi ja F. Engelsi ning V.I. Lenini teoste trükis avaldamine. Kultuurirevolutsiooni algus ajalooeaduses.

Nõukogude marksistliku ajalooeaduse esimesed saavutused. Venemaa ajaloo küsimused V.I. Lenini 1917. - 1920.a. teostes. V.I. Lenini suunavad seisukohad pärisorjusest Venemaal

ja pärisorjuslikust riigist, talurahva võitlusest pärisorjuse vastu, võitluse ajaloost marksismi eest Venemaal ja bolševike partei ajaloost. V.I. Lenin kui Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ja meie maa oktoobrijärgsete esimeste aastate ajaloolane.

Võitlus kodanliku ajalooteaduse vastu. Sotsialistliku revolutsiooni võidu mõju kodanlike ajaloolaste poliitilisele positsioonile ja ideoloogiale. Välismaine sõjaline interventioon ja kontrrevolutsioon ning mõningate kodanlike ajaloolaste aktiivne osavõtt võitlusest nõukogude võimu vastu. Nõukogude valitsuse poliitika kodanlike ajaloolaste suhtes. Korduvad katsed neid kaasatõttamisele tõmmata, Teaduste Akadeemia abi ajaloolastele. Ühiskonnateaduste teaduslike uurimisinstituutide Venemaa Liidu ("РАНХОИ"i) Ajaloo Instituudi asutamine. Kodanlikud ajaloolised ajakirjad ja seltsid a-tel 1917 - 1920. Kodanlike ajaloolaste produktsioon Nõukogudemaal a-tel 1917 - 1920.

Kodanliku ajalookirjanduse kriitika. Katsed luua uusi üldistavaid töid Venemaa ajaloo alal. M.N. Pokrovski raamat "Lühike Vene ajalugu" (1920). V.I. Lenini arvamus selle kohta.

2. Nõukogude ajalooteaduse arenemine 1920-ndail aastail ja 1930-ndate aastate algul. Võitlus kodanliku ideoloogia ületamise eest historiograafias.

Rahvamajanduse taastamine. Kapitalismi elustumine nepi algstaadiumil. Sotsialismi pealetung kapitalistlikele elementidele. Sotsiaalse baasi lakkamatu kitsenemine kapitalismi ja kodanliku ideoloogia võitluseks sotsialismi ja marksismi-leninismi vastu. Kommunistliku partei võitlus kodanliku ideoloogia vormide vastu.

Kommunistliku partei võitlus marksistliku ajalooteaduse eest. Punase Professuuri Instituut ja teised kõrgemad õppeasutused. V.I. Lenini Instituudi asutamine. Ajaloolaste marksistide ühingu asutamine. Ajaloolaste-marksistide kaadri

kasv, nõukogude ajaloolaste rahvuslik kaadri ettevalmistamine. Marksistlikud ajaloolised ajakirjad. Uute ajalooliste materjalide hõivamine. Arhiivide töö. Dokumentaalsete publikatsioonide algus. Üleliiduline ajaloolaste-marksistide konverents. "РАИОН"и Ajaloo Instituudi likvideerimine, Kommunistliku Akadeemia Ajaloo Instituudi asutamine. Istparti ühendamine V.I. Lenini Instituudiga. Marxi-Engelsi Instituudi ühendamine V.I. Lenini Instituudiga. K. Marxi, F. Engelsi ja V.I. Lenini teoste ilmumise tähtsus.

Võitlus kodanliku historiograafia vastu. M.N. Pokrovski teened kodanliku historiograafia klassiolemuse paljastamisel. M.N. Pokrovski antimarksistlik metodoloogia, tema ekslikud vaated vene revolutsioonieelse ajaloo ja Oktoobri-revolutsiooni ajaloo küsimustes ning Nõukogudemaa arenemise hinnangul.

Kodanlik ajalooteadus. Kodanlike ajaloooseltside tegevuse elavnemine nepi algaastail. Kodanlikud ajaloolised ajakirjad. "Tähistevahetajate" (smenovehhovlaste) ideoloogia kajastumine ajaloolises kirjanduses. Kodanlikud ja antimarksistlikud metodoloogilised ja muud ajaloolised tööd nepi esimestel aastatel.

Smenovehhovlaste plaanide nurjumine ja uued kodanlike ajaloolaste aktiivsed antimarksistlikud väljaastumise katsed maa sotsialistliku industrialiseerimise esimestel aastatel. Kodanlik-natsionalistlike ajaloolaste antimarksistlikud tööd ja nende nõukogude-vastane poliitiline tegevus. Menševistlikud pseudomarksistlikud ajaloolised tööd (Rožkov). Ajaloo moonutamine trotskistliku, trotskistlik-zinovjeliku ja buhharinlik-rõkovliku parteivastaste voolude poolt.

Kodanlike ja oportunistlike antileninlike moonutuste paljastamine Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ajaloo ja oktoobrijärgse partei ja Nõukogudemaa ajaloo kohta. Marksistlikud tööd nende küsimuste kohta (E. M. Jaroslavski, A.V. Šestakov, I.I. Mints).

XIX saj. revolutsioonilise liikumise ajalugu Venemaal nõukogude ajaloolaste teostes (M.V. Netškina, N.M. Druži-

nin, B.P. Kozmin). Tõelisklassi ja proletariaadi revolutsioonilise võitluse uurimine (E.M. Jaroslavski, A.M. Pankratova).

3. Nõukogude ajalooteaduse kindlustumine marksismileninismi seisukohtadel sotsialismi võidu tingimustes NSV Liidus.

(30-ndate aastate keskpaik).

Sotsialismi võit NSV Liidus. Nõukogude ühiskonna klassisstruktuuri muutumine. Kodanliku ideoloogia arenemisele vajaliku sotsiaalse baasi likvideerimine sisemaal. Nende nõukogude ühiskonnas toimunud põhiliste muudatuste mõju ajalooteadusele.

Trotskistlik-zinovjeliku kontrabandi paljastamine kommunistliku partei poolt ajaloolistes töödes. M.N. Pokrovski ja tema koolkonna ekslike vaadete kriitika. ÜK(b)P KK ja Nõukogude valitsuse otsus koolide ja kooliprogrammide kohta (1932). Otsus ajaloo õpetamise kohta (1934). J. Stalini, S. Kirovi, A. Ždanovi märkused NSV Liidu ajaloo ja uueaja õpikute kohta (1934). Algkooli, keskkooli ja kõrgema kooli marksistlike ajalooõpikute koostamistöö (1936 - 1937). Vanade kodanlike ajaloolaste kaadri järk-järguline üleminek marksistliku ajalooteaduse seisukohtadele.

Marksistlike ajaloolaste kaadri edasine kasv. "Ajaloolaste-marksistide Ühingu" likvideerimine. Kommunistliku akadeemia likvideerimine ja ta Ajaloo Instituudi üleandmine NSV Liidu Teaduste Akadeemiale (1936). NSV Liidu Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituudi muutmine nõukogude ajalooteaduse peamiseks keskuseks NSV Liidus. Feodalismi tekkimise probleemi uurimine B.D. Grekovi poolt. Venemaa talurahva klassivõitluse ajaloo, vabastusliikumise ajaloo, proletariaadi ajaloo ja tema revolutsioonilise võitluse ajaloo, NSV Liidu rahvas- te ajaloo uurimine nõukogude ajaloolaste poolt. Kodanlik-natsionalistlike "teooriate" paljastamine.

Üritused nõukogude ühiskonna ajaloo uurimisel. Otsus

"Kodusõja ajaloo" avaldamise kohta, selle teose I köite ilmumine (1935). "Vabrikute ja tehaste ajalugu". Nõukogude ühiskonna ajaloo dokumentaalsete materjalide publitseerimine.

B. NÕUKOGUDE AJALOOTEADUS NSV LIIDUS SOTSIALISTLIKU ÜLESEHITUSTÖÖ LÕPULEVIIMISE NING JÄRK-JÄRGULISE KOMMUNISMILE ÜLEMINEKU PERIOODIL.

(1930.a. lõpp - 1950-ndad aastad).

1. Nõukogude ajalooteaduse saavutused NSV Liidu sotsialistliku ülesehitustöö lõpuleviimise ja sotsialismilt kommunismile järk-järgulise ülemineku perioodi tingimustes.

(1930-ndate aastate lõpp - 1940-ndate aastate algus).

NSV Liidu astumine uude arenguperioodi. Nõukogude ajalooteaduse tähtsus ja ülesanded uutes tingimustes. Nõukogude ajaloolaste kaadri koondumine ühtsel marksismi-leninismi teoreetilisel baasil.

"ÜK(b)P ajaloo lühikursuse" trükk avaldamine 1938.a. Selle teose tähtsus kaasajal ja ta puudused. N. Pokrovski ebaõigete vaadete ületamine. Kogumiku "M.N. Pokrovski ajalooliste kontseptsioonide vastu" avaldamine (1939-1940). Marksistlike uurimuste avaldamine NSV Liidu ajaloo küsimuste kohta. NSV Liidu ajaloo küsimused ajaloolistes ajakirjades ja teaduslikus kirjanduses. Keskkooli ja kõrgemate koolide ajaloo õpikute koostamine. Mitmekõiteliste üldistavate teoste ettevalmistamise algus. Ajaloo abidistsipliinide - allikate - õpetus, arhiivindus, arheograafia, ajalooline bibliograafia, museoloogia, etnograafia jt. läbitöötamine. Arheoloogiliste kaevamiste laiendamine. Feodaalsete suhete arenemise edasine uurimine (B.D. Grekov), tsentraliseeritud riigi tekkimise ja "üldvene turu" kujunemise probleemide uurimise algus (S.V. Bahhrušin, K.V. Bazilevitš). Diskussioonid Vana-Vene ühiskondliku korra ja absolutismi küsimustes.

NSV Liidu rahvaste ajaloo uurimise hoogustamine (dokumentide publikatsioonid ja üksikud ülevaated). Revolutsioonilise liikumise ja XIX saj. ühiskondliku mõtte, proletariaadi revolutsioonilise liikumise ajaloo, Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ja Kodusõja ajaloo uurimine.

2. Nõukogude ajaloo teadus Suure Isamaasõja aastail.

Nõukogude ajaloolaste töö Suure Isamaasõja aastail. Agitatsioonilis-propagandistlik ja populaarteaduslik ajalooline kirjandus. Fašistliku ajaloo võltsimise paljastamine.

Nõukogude patriotismi tõus ja nõukogude ajaloo teaduse ülesanded: vene riikluse ajaloo uurimine, vene sõjakunsti ajaloo ja vene rahva kangelasliku välismaiste anastajate vastu peetud võitluse ajaloo uurimine. Slaavlaste ja vene-slaavi suhete ajalugu. Huvi kasvamine välispoliitika ajaloo vastu ("Diplomaatia ajaloo" avaldamine).

Imperialismi perioodi probleemide uurimise intensiivistumine. Suure Isamaasõja ja nõukogude ühiskonna ajaloo uurimine ("Kodusõja ajalugu", II köide, 1942).

Kodanlike suurriikluse tendentside tekkimine, mis väljendus tsarismi teenete suurendamises Vene riigi arendamisel ja tugevdamisel, samuti impeeriumi poliitika õigustamises. Kodanlik-natsionalistlikud tendentsid NSV Liidu rahvaste ajaloo valgustamisel.

3. Nõukogude ajaloo teaduse arenemine sõjajärgsel perioodil järk-järgulise sotsialismilt kommunismile ülemineku tingimustes.

Suure Isamaasõja võidukas lõpuleviimine ja sõjajärgse rahuliku ülesehitustöö algus. NSV Liidu järk-järguline üleminek sotsialismilt kommunismile.

Nõukogude ajaloo teaduse arenemine sõjajärgsel perioodil. Ajaloo-alaste teaduslike-uurimisasutuste ja kõrgemate õppeasutuste arvu tunduv suurenemine. Liiduvabariikide aja-

loo instituudid. Ühiskonnateaduste Akadeemia ÜK(b)P KK juures.

Kommunistliku partei juhtivad korraldused ajaloo teaduse alal. ÜK(b)P KK otsused ideoloogilistes küsimustes 1946. - 1948.a. Diskussioon filosoofia küsimustes (1947), keeleteaduse küsimustes (1950), poliitilise ökonomia küsimustes (1951) ja nende tähtsus ajaloo teadusele. V.I. Lenini teoste 4-nda väljaande tähtsus. Võitlus kodanlikest mõjutustest vabanemise eest ajaloo teaduses.

Nõukogude arheoloogide saavutused.

Edasised nõukogude ajaloolaste poolt teostatud monograafilised uurimused NSV Liidu ajaloo sõlmküsimustes. Feodaalsuhete arenemise uurimine (B.D. Grekov, L.V. Tšerepnin), teosed Vana-Vene käsitöö ajaloo kohta (B.A. Rõbakov), Vene linnade ajaloo kohta (M.N. Tihhomirov), Venemaa tööstusest (S.G. Strumilin), NSV Liidu rahvamajandusest (P.I. Ljastšenko); uurimused vene talurahva ajaloo kohta (B.D. Grekov, N.M. Družinin), klassivõitlusest feodaalsel Venemaal (M.N. Tihhomirov, I.I. Smirnov), vene ja slaavi rahvaste vastastikustest suhetest (V.I. Pitšeta, N.S. Deržavin), Venemaa välispoliitikast (K.V. Bazilevitš, A.A. Novosselski, E.V. Tarle, vene kultuurist (D.S. Lihhatšev, N.N. Voronin); teosed vabastusliikumise ajaloo kohta ja eesrindliku ühiskondliku mõtte ajaloo kohta Venemaal (M.V. Netškina), tööliklassi ajaloo kohta (A.M. Pankratova), 1905.-1907.a. revolutsiooni ajaloo kohta (M.I. Vetoškin, J.P. Krastõn).

Nõukogude ajaloolaste vead rea NSV Liidu ajaloo küsimuste valgustamisel.

Kollektiivsete üldistavate teoste avaldamine: "Vana-Vene kultuuri ajalugu" 2 köites, 1951; "Moskva ajalugu" 6 köites, 1952 - 1957, "NSV Liidu ajalugu" (mitmeköiteline), 1953 - 1959; "NSV Liidu ajaloo teaduse ajaloo peajooned", 1. köide 1955. Üldistavad teosed Nõukogude liiduvabariikide ja autonoomsete vabariikide ajaloo kohta.

Nõukogude ühiskonna ajaloo uurimine sõjajärgsel perioodil. Teosed NSV Liidu moodustamise ajaloo kohta, Nõukogude

ühiskonna sotsiaal-majanduslikust ajaloost, talurahva kollektiviseerimise ettevalmistamise ja läbiviimise ajaloost. Sotsialistlike rahvuste ajaloo uurimise algus. Nõukogude kultuuri ja kultuurirevolutsiooni küsimuste uurimine, Suure Isa-maasõja ajaloo uurimine, selle puudused sõjajärgsel perioodil (1946 - 1952).

J.V. Stalini isikukultuse, dogmatismi ja tähenärimise väljendumine ühiskonnateadustes sõjajärgsel perioodil. Rea ajalooküsimuste ebaõige käsitus: tsarismi koloniaalpoliitika ja rahvuslike liikumiste ajalugu, narodnikluse, NLKP ajalugu (selle periodiseering, bolševismi tekkimine jt.), nõukogude ühiskonna ajalugu. Objektiivse ajaloo moonutamine reas töödes.

Kommunistliku partei võitlus J.V. Stalini isikukultuse tagajärgedest ülesaamise eest, dogmatismi ja tähenärimise vastu ühiskonnateadustes. Kommunistliku partei 50-nda aastapäeva teesid (1953). Ukraina Venemaaga taasühendamise 300-nda aastapäeva teesid (1954). Vene esimese revolutsiooni 50-nda aastapäeva teesid (1955). NLKP XXI kongress ja ajalooteaduse küsimused.

NLKP Keskkomitee 1956.a. 30.juuni otsus "Isikukultusest ja selle tagajärgedest ülesaamise kohta".

Leninliku parteilisuse printsibiibist range kinnipidamise vajalikkus ajalooteaduses. Ajakirja "Voprosõ istorii" toimetuse vead.

NLKP XXI kongress ja tähtsamad nõukogude ajaloolaste ülesanded NSV Liidu ajaloo põhiliste probleemide, eriti nõukogude ühiskonna ajaloo uurimisel.

4. Eesti ajaloo historiograafia kodanliku diktatuuri perioodil.

Ajaloolased kodanliku diktatuuri teenistuses. Eesti kodanlike ajaloolaste ettevalmistamine soome teadlaste A. Cederbergi, A. Tallgreni, I. Mannineni jt. poolt.

"Akadeemiline Ajaloo Selts", "Ajalooline ajakiri". Balti-saksa historiograafia kontseptsioonide matkimine eesti ko-

danlike ajaloolaste poolt. Revolutsiooniliste ümberkorralduste, klassivastuolude eitamise teooriad. Vaenulikud väljaastumised NSV Liidu vastu. Kodanliku natsionalismi õhutamine.

Kahe voolu kujunemine eesti kodanlike ajaloolaste hulgas: 1) fašismi suunas tüüriv marurahvuslik ja 2) kodanlik-liberaalne - objektiivsusega maskeeriv.

Esimesse kuulusid J. Vasar, J. Libe, J. Uluots jt. Nad andsid välja "Eesti rahva ajalugu". Teise voolu poolt, kuhu kuulusid H. Kruus, H. Moora, N. Loone jt. anti välja "Eesti ajalugu". Nende teoste põhikontseptsioonid.

Sotside M. Martna, A. Rei, J. Jantsi, Lehmanni jt. kodanlike ajaloolaste kontseptsioone õigustavad seisukohad.

Valge terror marksistliku historiograafia arengu takistajana Eestis.

5. Eesti ajaloo historiograafia areng NSV Liidus 1918 - 1940.

Kodanluse surve alt NSV Liitu põgenenud töörahva esindejate huvi eesti rahva revolutsioonilise liikumise ajaloo vastu. EKP ajaloo komisjoni moodustamine ja selle tegevus.

Ajakirjades "Klassivõitlus" ja "Proletaarne revolutsioon Eestis" ilmunud ajaloolised artiklid ja tööd. H. Põõgelmanni, J. Anvelti, R. Vakmanni, O. Räästase jt. kirjutised Eesti revolutsioonilise liikumise ajaloo kohta. Nende võitlus väikekodanliku rühmituse (J. Palvadre, V. Vöölmann jt.) Eesti ajalugu, eriti revolutsioonilist liikumist, moonutavate seisukohtade vastu.

6. Ajaloo teaduse areng Eesti NSV-s.

Nõukogude ajaloo teaduse tekkimine ja areng toimus teravas võitluses eesti kodanlik-natsionalistlike kontseptsioonide vastu.

Nõukogude ajaloolaste ettevalmistamine TRÜ-s ja teistes NSV Liidu kõrgemates õppeasutustes. Endiste kodanlike aja-

loolaste ümberkasvamine.

Intensiivne teaduslik uurimistöö TRÜ ajaloo-osakonnas, TA Ajaloo Instituudis, EKP Ajaloo Instituudis jm. Kollektiivsuse printsiibi rakendamine ajalooküsimuste uurimisel. Suuremate monograafiate ilmumine, Ühekõitelise ENSV ajaloo I ja II väljaanne. Kolmekõitelise ENSV ajaloo koostamine, EKP ajaloo koostamine.

Balti ajaloolaste ühised konverentsid, sessioonid ja nõupidamised.

Энгельс Ф., Развитие социализма от утопии к науке.

Энгельс Ф., Письмо к Е. Паприц. К. Маркс и Ф. Энгельс, Сочинения, т. XXVII, lk. 389.

Marx, K. ja Engels, F. Kommunistliku partei manifest, Tallinn 1955.

Lenin, V.I., Mis on "rahvasõbrad" ja kuidas nad võitlevad sotsiaaldemokraatide vastu?, Teosed, 1.kd., lk. 115-122, 133-135.

Lenin, V.I., Narodnikluse majanduslik sisu ja selle arvustus hr. Struve raamatus, Teosed, 1.kd., lk. 362-364, 372-373.

Lenin, V.I., Millisest pärandist me loobume?, Teosed, 2.kd., lk. 451-453, 460-473.

Lenin, V.I., Semstvo tagakiusajad ja liberalismi hannibalid, Teosed, 5.kd., lk. 25 - 50, 49 - 50.

Lenin, V.I., Materialism ja empiriokrititism, Teosed 14.kd., lk. 317-318, 334-335.

Lenin, V.I., Kuidas sotsialistid-revolutsionäärid teevad revolutsiooni kokkuvõtteid ja kuidas revolutsioon tegi kokkuvõtteid sotsialistide-revolutsionääride kohta, Teosed, 15.kd., lk. 305-306.

Lenin, V.I., "Vehhi" kohta, Teosed, 16.kd., lk. 108-116.

Lenin, V.I., "Talurahvareform" ning proletariaadi ja talurahva revolutsioon, Teosed, 17.kd., lk. 90-98.

Lenin, V.I., Herzeni mälestuseks, Teosed, 18.kd., lk. 9-15.

Lenin, V.I., Töölisajakirjanduse minevikust Venemaal, Teosed, 20.kd.

Lenin, V.I., Karl Marx, Teosed, 21.kd., lk. 38-42.

- Lenin, V.I., Suurvenelaste rahvuslikust uhkusest, Teosed, 21.kd., lk. 82-86.
- Lenin, V.I., Nõukogude võimu järjekordsed ülesanded, Teosed, 27.kd., lk. 209-247.
- Lenin, V.I., Riigist, Teosed, 29.kd., lk. 434-452.
- Lenin, V.I., "Pahempoolsuse" lastehaigus kommunismis, Teosed, 31.kd., lk. 8-9.
- "Ajaloõ õppimisest", Kogumik, Tallinn 1949.
- Hruštšov, N.S., Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee aruanne partei XI kongressil, Tallinn 1956. I osa § 6, III osa § 3.
- Hruštšov, N.S., Ettekanne NLKP XXI erakorralisel kongressil. ("Kommunistlikust kasvatusesest ja rahvaharidusest". "Teaduse ja kultuuri areng").
- NLKP Keskkomitee 1956.aasta 30.juuni otsus "Isikukultusest ja selle tagajärgedest ülesaamise kohta". Eesti Riiklik Kirjastus, 1956.
- Строго соблюдать ленинский принцип партийности в исторической науке, "Коммунист" 1957, № 4.
- Очерки истории исторической науки в СССР, т. I, гл. I, § I, гл. II, IV, V, VII, М., 1955.
- Алексеева Г. Д., Возникновение советской исторической науки, ж. "История СССР" 1960. № I.
- Астахов В. И., Курс лекции по русской историографии, ч. I, Харьков, 1959.
- Баевский Д. А., Гершберг С. Р., Митрофанова А. В., Об изучении истории советского рабочего класса, "Вопросы истории" 1959, № 12.
- Греков Б. Д., В. И. Ленин о некоторых вопросах истории России, "Вопросы истории" 1952, № I.
- Десятый международный конгресс историков в Риме, М. 1956. Доклад А. Л. Сидорова "Основные проблемы и некоторые итоги развития советской исторической науки".
- Зутис Я., Очерки по историографии Латвии, ч. I, Рига, 1949.

- Иллерицкий В.Э., Русская историография второй половины XIX в., М., 1957.
- Ковальченко И.Д., В.И. Ленин об этапах революционного движения России в XIX в., ж. "Вопросы истории" 1960, № 4.
- Конюшая Р.П., К. Маркс и Ф. Энгельс об историческом развитии России, ж. "История СССР" 1958, № 3.
- Кретов Ф.Д., К истории разработки В.И. Лениным учения о возможности победы социализма в одной стране, ж. "Вопросы истории", 1960, № 4.
- Найденов М.Е., Великая Октябрьская социалистическая революция в советской историографии, "Вопросы истории" 1957, № 10.
- Нечкина М.В., О периодизации истории советской исторической науки, ж. "История СССР" 1960, № 1.
- Погудин В.И., Некоторые вопросы историографии коллективизации в СССР, "Вопросы истории" 1958, № 9.
- Полевой Ю.З., Об исторических взглядах Г.В. Плеханова, "Вопросы истории" 1954, № 8.
- Сахаров А.М., В.И. Ленин о социально-экономическом развитии России, "Вопросы истории" 1960, № 4.
- Сладкевич Н.Г., Исторические взгляды Чернышевского и Добролюбова, "Вопросы истории" 1949, № 2.
- Ярославский Е., Антимарксистские извращения и вульгаризаторство так называемой "школы" Покровского. Сборник статей "Против антимарксистской концепции М.Н. Покровского", М.-Л., 1940, т. II, стр. 5-24.

Monograafiad valiku järgi:

- Elango, O., Eesti kapitalismi ajutise ebakindla stabilisatsiooni aastail (1925-1929), Tallinn 1958.
- Kahk, I., Talurahvarahutused Põhja-Eestis 1858.a. Maatra sõda, Tallinn 1957.

- Pesti, M., Rahvuslik reetmine "rahvusluse" sildi all, Tallinn 1960.
- Saarnit, H., Kodanlik Eesti sõjajärgse revolutsioonilise kriisi aastail (1920 - 1924), Tallinn 1958.
- Vahre, S., Liivimaa noorem riimkroonika 1315 - 1348, Tallinn 1960.
- Греков Б.Д., Крестьяне на Руси, тт. I-II, М., 1952.
- Иллерицкий В.Е., Исторические взгляды В.Г. Белинского, М., 1953.
- Нечкина М.В., Движение декабристов, тт. I-II, М., 1955.
- Павлов-Сильванский Н.П., Феодализм в древней Руси, СПб., 1907.
- Рыбаков Б.А., Ремесло древней Руси, М., 1948.
- Смирнов И.И., Восстание Болотникова, М., 1951.
- Тихомиров М.Н., Древнерусские города, М., 1956.

RBL. 0.65

A-23179

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00329176 4